

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ФУНКЦІЙ

DIGITALIZATION OF THE ADMINISTRATIVE AND PROCEDURAL ACTIVITIES OF THE POLICE AS A MEANS OF ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF THE IMPLEMENTATION OF STATE FUNCTIONS

Лозинський Ю.Р., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівський державний університет внутрішніх справ

Павлович-Сенета Я.П., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівський державний університет внутрішніх справ

У статті із застосування комплексного системного аналізу розглядаються питання щодо цифровізації адміністративно-процесуальної діяльності поліції України з позиції ефективності; визначаються критерії такої ефективності. Теоретичне переосмислення використання цифрових інструментів у сфері діяльності Національної поліції набуває практичного значення, є актуальним і затребуваним. Цифрова трансформація поліції сприймається як об'єктивний перебіг розвитку наявної системи управління в Україні та її органічна складова у процесі інтеграції до Європейського Союзу. Цифровізація вносить корективи у розвиток правового регулювання суспільних відносин щодо забезпечення та захисту державою прав і свобод громадян. В Україні інформаційна складова державного управління та правоохоронної діяльності обмежується технічним забезпеченням створення нормативних і локальних актів, у той час, як цифровий аспект громадянського суспільства повинен ґрунтуватися на цифрових ресурсах, які забезпечували поза бюрократичні контакти громадян з органами влади щодо забезпечення та захисту прав. Правоохоронна практика залучає технічні та технологічні ресурси для цілей оперативної та об'єктивної фіксації адміністративних правопорушень та адекватного реагування. Мова повинна йти про адекватну загальну правову та технологічну перебудову адміністративно-процесуальної діяльності поліції, в якій адміністративно-правові та адміністративно-процесуальні інновації повинні отримати подальше оформлення та розвиток. Цифровізація має значний потенціал для вдосконалення адміністративної діяльності поліції та підвищення ефективності реалізації чинного законодавства, особливо в умовах воєнної інтервенції російської федерації. Проте впровадження змін потребує уваги до підготовки поліцейських у контексті цифрових компетенцій, необхідності постійного оновлення та адаптації до технологічного середовища, що швидко змінюється. Виявляються проблеми застосування нових цифрових технологій поліцейськими, які здійснюють адміністративно-процесуальну діяльність. Вносяться пропозиції щодо вдосконалення нормативної правової бази.

Ключові слова: адміністративно-процесуальна діяльність, функції держави, цифрова трансформація, ефективність, критерії ефективності, поліція.

The article, using a comprehensive system analysis, considers issues related to the digitalization of administrative and procedural activities of the police of Ukraine from the standpoint of efficiency; the criteria for such efficiency are determined. Theoretical rethinking of the use of digital tools in the field of activity of the National Police acquires practical significance, is relevant and in demand. The digital transformation of the police is perceived as an objective course of development of the existing management system in Ukraine and its organic component in the process of integration into the European Union. Digitalization makes adjustments to the development of legal regulation of social relations regarding the provision and protection by the state of citizens' rights and freedoms. In Ukraine, the information component of public administration and law enforcement activities is limited to the technical support of the creation of regulatory and local acts, while the digital aspect of civil society should be based on digital resources that provided non-bureaucratic contacts of citizens with authorities regarding the provision and protection of rights. Law enforcement practice involves technical and technological resources for the purpose of operational and objective recording of administrative offenses and adequate response. We should talk about an adequate general legal and technological restructuring of the administrative and procedural activities of the police, in which administrative and legal and administrative and procedural innovations should receive further formalization and development. Digitalization has significant potential for improving the administrative activities of the police and increasing the efficiency of the implementation of current legislation, especially in the context of the military intervention of the Russian Federation. However, the implementation of changes requires attention to the training of police officers in the context of digital competencies, the need for constant updating and adaptation to the rapidly changing technological environment. Problems of the application of new digital technologies by police officers carrying out administrative and procedural activities are identified. Proposals are made to improve the regulatory legal framework.

Key words: administrative and procedural activities, state functions, digital transformation, efficiency, efficiency criteria, police.

Цифрова трансформація держави є частиною реформи управління. У даний час без жодного сумніву можна стверджувати, що в багатьох сферах державного управління активно змінюється співвідношення людської та технічної участі. Повсюдно відбувається використання роботів, хмарних обчислень, штучного інтелекту. Наукові досягнення вчених у зазначеній сфері досить великі.

Загальні та окремі питання реалізації правоохоронної функції держави розглядали у працях вчені В. Авер'янов, О. Андрійко, О. Бандурка, В. Бевзенко, А. Берлач, Ю. Битяк, З. Гладун, І. Гриценко, Є. Додіна, Р. Калужий, Т. Коломоєць, В. Колпаков, М. Ковалів, О. Кузьменко, В. Курило, Р. Мельник, В. Настюк, Н. Оніщенко, В. Ортинський, О. Остапенко, В. Середа, М. Тищенко, В. Цветков, Я. Шевченко, Д. Швець та ін. Розвиток інформаційних технологій вимагає проведення наукових досліджень у сфері що досліджується.

Потужним поштовхом розвитку інформаційного суспільства в Україні стали Національна програма інформатизації та Національна економічна стратегія на період до 2030 року [1; 2]. Відповідно до цих документів органи державної влади, бізнес, фізичні та юридичні особи у діяльності мають активно використовувати інформаційні та комунікаційні технології. У Національній програмі інформатизації містяться визначення таких категорій, як інформаційне суспільство, інформаційний простір, обробка великих обсягів даних та інших категорій.

Пункт 3 Національної програми інформатизації розкриває перелік важливих напрямів розвитку інформаційних та комунікаційних технологій, серед яких: обробка великих обсягів даних; штучний інтелект; робототехніка та біотехнології, хмарні обчислення.

Іншим не менш важливим документом є Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [3]. Вона визначає як один із пріоритетів науково-технологічного розвитку України на найближчі 10–15 років перехід до передових цифрових, інтелектуальних виробничих технологій, роботизованих систем, нових матеріалів і способів конструювання, створення систем обробки великих обсягів даних, машинного навчання та штучного інтелекту.

Наступним кроком у розвитку основ цифровізації в Україні стала поява Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні [4]. Цей документ визначив важливі поняття у сфері досліджуваної проблематики. Штучний інтелект представляють у вигляді комплексу технологічних рішень, що дозволяє імітувати когнітивні функції людини та отримувати при виконанні конкретних завдань результати, які можна порівняти як мінімум з результатами інтелектуальної діяльності людини. За задумом авторів-розробників Концепції, комплекс технологічних рішень включає інформаційно-комунікаційну інфраструктуру, програмне забезпечення, у тому числі те, в якому використовуються методи машинного навчання, процеси та послуги з обробки даних та пошуку рішень.

Під технологічним рішенням у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні розуміється технологія, програма, розроблена для електронно-обчислювальних машин, бази даних або їх сукупність, відомості про ефективні способи їх використання. У документі зазначено, що в даний час у світі відбувається прискорене впровадження технологічних рішень, розроблених на основі штучного інтелекту, в різні галузі економіки та сфери суспільних відносин, що обумовлено в тому числі потребою в обробці великих обсягів даних, створюваних як людиною, так і технічними пристроями для підвищення ефективності економічної та іншої діяльності [5, с. 59]. Не менш важливим є той факт, що однією з основних цілей розвитку штучного інтелекту в Україні є використання для забезпечення національної безпеки та правопорядку.

Аналізуючи послання Президента України Верховній Раді за останні роки, приходимо до висновку, що для держави особливу значущість мають технології штучного інтелекту та хмарних обчислень, налагодження сучасного регулювання обігу великих даних у контексті багаторозового зростання швидкості технологічних змін у світі, впровадження стандартів інформаційної безпеки Північноатлантичного альянсу (НАТО) у галузі інформаційно-комунікаційних технологій та Директив про цифрові послуги та цифрові ринки [6, с. 52]. Багатообіцяючі перспективи цифрового розвитку України та перетворення на потужну цифрову державу, що містяться у зазначених документах, дозволяють припускати, що функції держави будуть реалізовані значно ефективніше та результативніше за всіма напрямками державної діяльності.

У словнику української мови є визначення ефективності (від англ. effect) як певної оцінної характеристики результату конкретного процесу, наприклад, функціонування, використання, управління, розвитку, що відбиває ступінь досягнення поставленої мети чи завдання [7].

В. Кравченко пише, що ефективність є синонімом дієвості та відноситься до досягнення того, чого хочемо досягти. Це узгодженість результату із метою [8].

О. Собакарь і М. Ковалів під ефективністю розуміє характеристику явища, яка відноситься до процесу його дії. Тому ефективність носить динамічний відтінок і характеризує не стільки саме явище, скільки його здатність досягати поставленої мети [9, с. 164].

Аналіз визначень ефективності дозволяє виділити деякі критерії. Діяльність ефективна якщо її результат повністю відповідає меті; процес досягнення потрібного результату (мети) був економічний у всіх відносинах, ніж той, з яким порівнюють; у процесі досягнення мети суб'єктами діяльності не було порушено, ущемлено права і свободи людини та громадянина.

Оцінюючи ефективність певної діяльності держави, стикаємося з оцінкою процесу досягнення результату (мети), процесу реалізації функції держави. Йдеться про процесуальну діяльність. Види такої діяльності є різними. Ми говоритимемо про специфіку цифровізації адміністративно-процесуальної діяльності поліції України. З огляду на існування різних підходів до змісту адміністративного процесу позначимо позицію: дотримуємося широкого розуміння категорії «адміністративний процес», яке включає управлінський і адміністративно-юрисдикційний аспекти.

Адміністративно-процесуальна діяльність Національної поліції характеризується ознаками виконавчої та розпорядчої діяльності. Така діяльність полягає у безпосередньому, повсякденному практичному здійсненні завдань та функцій держави у сфері внутрішніх справ.

Адміністративно-процесуальна діяльність поліції України як один із видів державної діяльності не є винятком зі сфери дії Національної програми інформатизації та Концепції розвитку штучного інтелекту. У законі «Про Національну поліцію» закріплено обов'язок поліції щодо використання у діяльності досягнень науки та техніки, інформаційних систем, мереж зв'язку, сучасної інформаційно-комунікаційної інфраструктури [10].

Проте, розмірковуючи про цифрову трансформацію поліції, маємо враховувати не лише загальні ознаки, що стосуються питань цифрової економіки, а й спеціальні. За останні роки авторськими колективами різних структурних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України) проведено низку наукових досліджень з питань застосування робототехніки та штучного інтелекту у діяльності МВС України.

З метою вдосконалення системи інформаційного забезпечення МВС України актуальним є розвиток та впровадження: технологій великих даних та штучного інтелекту; хмарних обчислень, апаратного забезпечення для різних рівнів керівництва, управління та виконавців; удосконаленої єдиної системи інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України та інформаційно-комунікаційної системи Інформаційний портал Національної поліції України; поліцейських робототехнічних систем; інформаційно-аналітичної системи підтримки прийняття рішень поліцейськими [11].

В іншій не менш актуальній науково-дослідній роботі представлено тактико-технічне обґрунтування варіантів цільового застосування та проектного вигляду поліцейської робототехнічної системи, яка функціонує на базі застосування перспективної інформаційно-комунікаційної технології. Автори означають завдання та функції поліції, для виконання яких можна застосовувати поліцейські робототехнічні системи [12].

Серед завдань та функцій: забезпечення охорони публічного порядку; діяльність чергової частини; дії оперативного чергового з прийомом, реєстрації заяви або повідомлення про злочини, пригод; оперативно-розшукова діяльність; функції підрозділів карного розшуку; функції підрозділів по боротьбі з незаконним обігом наркотиків.

Технічна складова питання цифровізації адміністративно-процесуальної діяльності поліції України поступово опрацьовується. Вивчаючи можливості цифровізації, без жодних сумнівів можна припустити, що для зазначеного виду діяльності це корисне явище. В управлінській сфері адміністративно-процесуальної діяльності поліції України цифрова трансформація значно скоротить час здійснення управлінських процедур та проваджень (розгляд скарг, реєстраційне провадження).

Якщо аналізувати адміністративно-юрисдикційну діяльність, що включає повноваження вирішення у позасудовому порядку спорів адміністративно-правового характеру та притягнення осіб до адміністративної відповідальності, то можна припускати, що рішення будуть більш об'єктивними, справедливими, що в перспективі знизить кількість оскаржуваних рішень.

Ще кориснішим було б, наприклад, запровадження категорії «електронна адміністративна справа» так, як електронний протокол про адміністративне правопорушення застосовується у діяльності поліції з 2018 року. Оновлення законодавства, правоохоронної системи та інших державних інститутів загострюють проблему забезпечення законності в процесі переходу від старого стану згаданих елементів правової системи до нового [13, с. 112].

Такий формат сприятиме спрощенню процедури збирання доказів та складання процесуальних документів. Але для того, щоб адміністративно-процесуальна діяльність поліції України в умовах цифровізації стала якісною та ефективною, лише наявності робототехнічних комплексів та штучного інтелекту та інших цифрових технологій недостатньо.

У даний час у поліцейських виникає значна складність у застосуванні нових цифрових технологій. Насамперед це пов'язано з відсутністю належного законодавчого регулювання цифрових технологій у діяльності поліції, таких як робототехнічні комплекси та штучний інтелект.

У другу чергу, складності обумовлені відсутністю у поліцейських спеціальних навичок у роботі з новими цифровими технологіями. Дослідження питання про створення якісної законодавчої бази для застосування цифрових технологій необхідно розпочати з формування базового понятійного апарату. Наступним кроком має стати аналіз нормативно-правової бази, міжвідомчого та відомчого рівнів. У контексті європейської інтеграції необхідно запроваджувати технології, які застосовують в країнах членах Європейського Союзу.

Вивчаючи існуючу нормативну базу, ми обов'язково маємо переслідувати мету не лише правомірного впровадження цифрових технологій в адміністративно-процесуальну діяльність поліції, а й передбачати наслідки застосування технологій. Такий підхід дозволить комплексно вдосконалювати потрібне законодавство.

Значущою є проблема відсутності у низки поліцейських, які здійснюють адміністративно-процесуальну діяльність, навичок у роботі з цифровими технологіями. Внаслідок ефекту від цифровізації за деякими напрямками адміністративно-процесуальної діяльності можемо не помітити. У цьому зв'язку доцільно, що на базі вишів з специфічними умовами навчання МВС України формувати поряд із існуючими компетенціями та цифрові компетенції.

Завдання вишу МВС України полягають у задоволенні потреби Національної поліції у кваліфікованих фахівцях із вищою освітою, забезпеченні стабільного комплектування територіальних органів професіоналами, готовими до вико-

нання оперативно-службових завдань, що стоять перед поліцією. У ході навчання вирішуються питання морального, інтелектуального, фізичного розвитку, отримання кваліфікованих знань, формування професійних умінь і навичок, необхідних для виконання посадових обов'язків, та виховання курсантів; формування емоційної та вольової стійкості, психологічної готовності останніх [14, с. 78].

Висновки. Підсумовуючи міркування, приходимо до висновків:

- в Україні прийняті змістовні документи з питань цифровізації діяльності;
- законодавство, яке регламентує діяльність Національної поліції, зобов'язує цей орган влади використовувати досягнення науки та техніки, інформаційні системи, інформаційно-комунікаційну інфраструктуру. Оскільки діяльність поліції спрямована на реалізацію деяких функцій держави, актуальними є завдання щодо розробки алгоритмів переходу традиційної адміністративно-процесуальної діяльності поліції на цифрову;
- активне впровадження цифрових технологій в адміністративно-процесуальну діяльність поліції може розглядатися як фактор підвищення ефективності та результативності реалізації державних функцій, оскільки вони можуть сприяти, зниженню кількості оскаржуваних рішень поліцейських; скорочення термінів здійснення управлінських процедур; певною мірою полегшувати працю поліцейського; робити процеси економічними. Але щоб оцінити ефективність впровадження цифрових технологій в адміністративно-процесуальну діяльність поліції, необхідно розробити критерії ефективності;
- у даний час підрозділи поліції застосовують деякі нові технології, але у поліцейських виникають складнощі в цьому процесі. Це пов'язано з відсутністю належного законодавчого регулювання таких категорій, як, робототехнічні комплекси та штучний інтелект, інших цифрових технологій та відсутністю у поліцейських певних навичок;
- враховуючи важливість застосування цифрових технологій в адміністративно-процесуальній діяльності поліції України, необхідно провести аналіз нормативно-правової бази міжвідомчого та відомчого рівнів із аналізованої проблематики та впроваджувати стандарти використання інформаційних технологій країн Європейського Союзу;
- потрібно розробити апарат для цифрової поліції, який має стати основою для вдосконалення нормативно-правових актів;
- необхідно вжити заходів, спрямованих на вдосконалення системи підготовки поліцейських в закладах освіти з специфічними умовами навчання МВС України, формувати у спеціалістів необхідні цифрові компетенції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 р. № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2807-20/conv>
2. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
3. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
4. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
5. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні: монографія / Шевченко А. І., Барановський С. В., Білокобильський О. В. і інші. За заг. ред. А. І. Шевченка. Київ: ІПШІ, 2023. 305 с.
6. Yesimov S., & Borovikova V. Methodological foundations of information security research. *Social & Legal Studies*. 2023. № 6 (1). P. 49-55.
7. Словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9>
8. Кравченко В. Ефективність діяльності підприємства: зміст, види та роль у сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск (65). <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4466/4405>
9. Собакарь А. О., Ковалів М. В. Критерії ефективності адміністративно-деліктних норм. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 162-169.
10. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
11. Про затвердження Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України»: Наказ МВС України від 03.08.2017 р. № 676 (редакція 2022 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17#Text>
12. Наукова робота «Інноваційні технології у сучасній криміналістиці». URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f1adc514-01c4-4ee6-abb7-5f56439b4184/content>
13. Єсімов С., Крижановський А., Крижановська В. Електронний протокол у справі про адміністративні правопорушення: теоретичні та практичні аспекти. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 6. С. 108-113.
14. Ковалів М. В., Єсімов С. С. Курсанти закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України – суб'єкти державної служби в поліції. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2020. Випуск 40. С. 73-80.